

A magyar nyelvészet: nemzetközi tudomány

Befejeződött a nyelvészkongresszus

Tegnap, pénteken délután, az egyetem aulájában megtartott záróülésen fejeződött be a Magyar Nyelvészeti II. Nemzetközi Kongresszusának tudományos programja. A vendégek — a magyar nyelvtudomány hazai és külföldi szakértői — ma, szombaton Hódmezővásárhelyre és Gyulára látogatnak.

A szegedi nyelvészkongresszus jelentőségéről, a tudomány továbbfejlődésében betöltött szerepéről Benkő Loránd egyetemi tanár, az Akadémia levelező tagja, a kongresszus rendező bizottságának elnöke nyilatkozott. — Kezdjük talán azzal, mit rejt az elnevezés: magyar nyelvészek nemzetközi kongresszusa. A magyar nyelvtudomány látszólag egy sajátos, nemzeti tudomány. Az utóbbi néhány év valósága: a magyar nyelvtudományt a világ minden részében művelik, oktatják, kutatják, azaz, nemzetközi tudománnyá vált. Bizonyítja ezt a kongresszus résztvevőinek száma és összetétele is. Európán és tengeren túl országok magyar nyelvészettel foglalkozó tudósai jöttek el Szegedre, hogy személyes kapcsolatokat ápolva és teremtve először cseréljék ki nézeteiket a tudomány számos kérdéséről. A hazai és külföldi

nyelvészek személyes kapcsolatba kerülése — ez a legnagyobb jelentősége egy nemzetközi kongresszusnak. A debreceni első találkozás óta megkétszereződött a résztvevők száma. Szegeden találkozhattak azok is, akik eddig nem ismerték egymást, a fiatalok. Számomra külön öröm, hogy sokan vannak. Az előadások címei mutatják: friss gondolatok, a tudományt előrevivő új dolgok hangzottak el, élénk vitaszellem jellemezte a kongresszust. Anyaga meg fog jelenni nyomtatásban, önálló kötetben.

— *Milyen indítékok alapján választották a két témakört: jelentés és stílusika.*

— A debreceni, első kongresszuson általános, széles spektrummal indultunk, szinte kötetlen tematikával. Mondhatnánk, tudományos helyzetfelmérést végeztünk. Most az látszott helyesnek,

ha szűkítjük a tematikát. A jelentés és a stílusika az utóbbi időben nagy fejlődésnek indult tudományágak. Művelésüknek közvetlen gyakorlati haszna van, hiszen az emberi kommunikáció különböző területeit érintik. E témák kiválasztása ezenkívül lehetőséget ad a társtudományok képviselőivel való együttműködésre is. A kongresszuson — mindkét témában — olyan részterületek vizsgálatára is sor kerülhetett, amelyek kérdéseit eddig nem sikerült tisztázni. A gyakorlati, konkrét kutatások eredményeinek ismertetésén túl általános elvi problémákról is tárgyaltunk, számos területen továbbléptünk.

— *Hogyan járult hozzá Szeged, a József Attila Tudományegyetem a kongresszus sikeréhez?*

— Nemzetközi kongresszust mindig jobb valamelyik vidéki városunkban megrendezni, mint Budapesten. Nem elsőrendű, de nem is mellékes szempont, hogy jobb a szállodai viszonyok, nyugalmasabb a légkör. Ennél azonban fontosabb, hogy a résztvevők — többségük budapesti — kénytelenek kikapcsolni mindennapi dolgaikat, teljesen a munkának szentelhetik idejüket, erejüket. Még fontosabb: a nyelvtudomány helyi bázisainak erősítésében rendkívül nagy szerepe van egy-egy ilyen nagyszabású tudományos ülésszaknak. Az itteni egyetem jó adottságokkal rendelkezik, nemzetközi konferenciák sikeres lebonyolításához. A magyar nyelvészek — hazaiak és külföldiek — hála-ért a kongresszusnak ott-hont adtunk szegedieknek. Rengeteg külföldi tanácskozáson vettem már részt. Tapasztalataim szerint szét-esők, kevésbé látogatottak, rosszul szervezettek. Szegeden százak hallgatták végig az előadásokat, szervezetség, rend, fegyelem, jó légkör segítette munkánkat.

S. E.

Középiskolások vasútépítése

A balatoni vasútkorszerűsítésben részt vevő önkéntes ifjúsági építőtábor pénteken bezárta kapuját Balatonedericsen. Nyolc héten át mintegy ezer hazai középiskolás dolgozott az itt folyó nagyszabású vasútépítésben. Összesen tízezer köbméter földet mozgattak meg a táborlakók. Az idei jubileumi tábor volt, ugyanis tíz éve működnek közre az építőtáborok a balatoni vasútépítésben. Jövőre ugyanitt létesítenek táborot, a vasútépítés ugyanis több éven át tart ezen a szakaszon.

Találkozó

A KISZ Borsod megyei bizottságának kezdeményezésére pénteken, tegnap érdekes eseményre került sor Miskolcon. A Magyar Honvédelmi Szövetség székházában másodikor találkoztak a miskolci helyőrség kiváló katonái a nagyüzemek ifjúsági szocialista brigádjaival. A kiváló katonák és a természetben élén járó fiatalok megvitatták: a szocialista versenymozgalom kiszélesítésével hogyan segíthetnék még hatékonyabban a honvédelmi nevelő munkát.

Augusztus 28., 29., 30.:

Biológiai vándorgyűlés Szegeden

A Magyar Biológiai Társaság a Magyar Tudományos Akadémia által támogatott X. Biológiai Vándorgyűlést augusztus 28., 29., 30-án Szegeden rendezi meg.

A vándorgyűlés gazdag programját a József Attila Tudományegyetem előadótermeiben bonyolítják le. Az előadók a hazai tudományegyetemek, orvos- és agrártudományi egyetemek, testnevelési és tanárképző főiskolák, az MTA és az FM kutatóintézetek, múzeumok és egyéb intézmények biológus szakemberei köréből kerülnek ki. A három szekcióba sorolt 135 előadás felöleli szinte a biológia egész területét, és a jubileumi vándorgyűléshez illően a hazai biológia keresztmetszetét adja.

A biofizikusok főként a sejtek élő állományának felületét borító membránok fizikai tulajdonságait vizsgálják. A biokémikusok kutatók a sejteket felépítő fehérjék, a DNS, az RNS szerkezetéről és biológiai tulajdonságairól adnak számot. Az élettani előadások száma és tematikája a legdagabban, jelezve az életjelenségek sokrétűségét és bonyolultságát. Sok előadás foglalkozik

a sejtyarapodás és szerveződés kérdéseivel szövetnyeszetekben, az anyagcsere és részfolyamatainak kérdésével, az életfolyamatok szabályozásával, a bioregulációval a problémáival, az idegrendszer és elemeinek szerkezetével és működésével. A genetikusok főleg az örökletes tulajdonságokat hordozó kromoszómák és gének működését, befolyásolhatóságát, sugárral előidézett hatásait mutatják be. A mikrobiológusok a vírusokról, a vírusfertőzésekről, mikroszkópius gombákon végzett kísérletekről stb. tartanak előadásokat. Az embertani előadások a hazai történetet csontleleteit, a csontleletekből az egykori népesség vércsoport-meghatározását, a jelenkori népesség antropometriai adatait és a belőlük levonható következtetéseket tartalmazzák. Nagy jelentőségűek a környezeti, ökológiai tanulmányok, amelyek közül több foglalkozik a bioszféra kutatás konkrét problémáival, az ország különböző területein élő állatok, növények, vízi szervezetek életkörülményeivel, a különböző hatásoknak kitett élő szervezetekkel. Összegezve: az előadások

zömét az életjelenségek és az azok mögött megnézhető finomszerkezeti és biokémiai kutatások adják, jelezve a kísérletes kutatómunka előretörését és modernségét.

A X. Biológiai Vándorgyűléshez csatlakozik a Magyar Biológiai Társaság 1972. évi közgyűlése, az MTA Szegedi Biológiai Központjának meglátogatása és az egyetemi füvészkert bemutatása abból az alkalomból, hogy idén van megalakulásának 50. évfordulója. A vándorgyűlés ünnepi megnyitóját 28-án 10 órakor a József Attila Tudományegyetem aulájában tartják. A vándorgyűlésre jelentkezett résztvevők száma megközelíti a 200-at. Meghívják a vándorgyűlésre a szegedi biológustanárokat is, akik számára a részvétel továbbképző jellegű.

A Magyar Biológiai Társaság 28-án 17 óra 30-kor kezdődő közgyűlése is jubileumi, amennyiben a Társaság 20 éves működését ünnepli.

Az egyetemi füvészkert augusztus 30-án bemutatójával a füvészkert megalapításának ötvenedik évfordulójával kapcsolatos rendezvényesorozat kezdődik.

Napirenden:

Az oktatás korszerűsítése

Szegedi iskolavezetők értekezlete

A megye és a járás oktatási szakembereinek tanév-előkészítő megbeszéléseit követően tegnap tartották meg a szegedi iskolavezetők, párttitkárok, szakfelügyelők hagyományos értekezletét a városi tanács házában. A megyei értekezlethez hasonlóan, Csanádi Gézának, a városi tanács művelődésügyi osztálya iskolai csoportvezetőjének bevezető referátuma is az állami oktatás fejlesztéséről szóló párthatározat irányítójával készült. Csanádi Géza előadása részletesen kitért az óvodai, az alsó- és középfokú intézmények nevelési problémáira, feladataira.

Szegeden a gyerekek 59 százaléka jut el az óvodákba, jóllehet az igény ennél nagyobb. A kisdíjakok 91 százaléka iratkozik iskolába az óvodából, az arány országosan kiemelkedő, mégis a város óvodáinak átlagosan 123 százalékos kihasználtsága ellenére sem kevesebb, mint 315 felvételt kellett elutasítani. Az elmúlt két év alatt közel félezerrel növekedett a férőhelyek száma, de az óvodák többsége elavult épületekben van, al-

kalmatlan gyerekek fogadására. A fődemcserek, átalakítások elhúzódnak, az új épületeket nem készítik el határidőre. Biztató viszont, a szegedi üzemek komoly hozzájárulást adnak, különösen jelentős néhány vállalat szocialista brigádjának társadalmi munkafelajánlása. Szegeden az elmúlt tanévben 1100 gyerek iratkozott be az első osztályba, 22 maradt osztályozatlanul, 30-at javítóvizsgára utasítottak. Összesen 52 tanuló zárta eredménytelenül a tanévet, ami az országos adattal összehasonlítva kedvező. Az általános iskolákban 53 tanuló maradt osztályozatlanul, 70-et felmentettek, a felsőtagozatosok legjobban már csak a dolgozók iskolájában fejezhetik be tanulmányukat. Figyelmeztető tény, hogy közülük 93, a bukkott 249 gyermek között pedig 223 fizikai dolgozó gyermeke.

Az elmúlt tanévben Szegeden 1314-en végeztek el az általános iskolát, 1290-en tanulnak tovább, a 98,1 százalékos arány kiemelkedően jó. A végzetek közül 561-en szakmunkásképzőbe, 344-en szakközépiskolába, 385-en gimnáziumokba kerültek, de az arányok nem felelnek meg népgazdaságunk szakmunkaszükségletének. A szakmunkásképzőbe és szakközépiskolába felvettek együttes aránya 70 százalék, jóllehet, az MSZMP Központi Bizottságának határozata az országos 78 százalékos arányt sem tartja elégségesnek.

A tanuló túlerhelésének enyhítésére máris konkrét intézkedéseket hozott a Művelődésügyi Minisztérium. A szakközépiskolákban csökkentik néhány közművelődési tantárgy anyagát, némelyiknél meghatározzák a tantervi minimumot, másoknál központilag írják elő az anyag mennyiségét, terjedelmét. Így például *matematikából új tankönyvet vezetnek be a szakközépiskolák I. és III. osztályaiban, ugyanakkor új tanári kézikönyvek is megjelennek. A túlerhelés csökkentésének másik módja az órátervek módosítása; a közgazdasági szakközépiskolákban már ebben a tanévben új órátervek lépnek életbe, ahol az eddig egy évfolyamon tanított heti két óra biológia már nem szerepel. Felül kell vizsgálni a diákok tanítási időn túli elfoglaltságát, a felesleges, időtöltő foglalkozásokat meg kell szüntetni, hogy maradjon energia, idő még délután felkészülni a másnapi órára. — Növekszik — a párthatározat értelmében — a matematika- és az anyanyelvi oktatás jelentősége, szinte közhely, általános iskoláinkban nem tanulnak meg a gyerekek helyesen írni, olvasni, gyenge a beszéd-készségük. Hasonló problémák adódnak a középiskolákban is. A gimnáziumi alapdokumentumok vizsgálata során megállapították, *át kell alakítani a magyar nyelv tantervét.**

Csanádi Géza referátuma után néhány látványos eredményről is beszámolt. A szegedi általános iskolák tanulmányi átlaga 3,8 — a tavalyival megegyező, s kiváltsággal örvendetes, hogy az iskolák eredményei közelítik egymáshoz. A középiskolák év végi átlageredménye szintén azonos a tavalyival, 3,4.

A bevezető referátumot követően Kovács József, a városi tanács művelődésügyi osztályának vezetője beszélt az ifjúság pályakezdeményezéséről, közéleti szerepéről, szociális és egészségügyi ellátottságával, valamint a művelődésével, sportolásával, szórakozásával kapcsolatos problémákról. A szegedi intézményvezetők értekezletén, melyet Papp Gyula, a városi tanács elnökhelyettese nyitott meg, s ahol egyebek között jelen volt dr. Ozvald Imre, a városi pártbizottság titkára, Ókrós János, a megyei pedagógus szakszervezet titkára, dr. Szalontai József, a megyei tanács művelődésügyi osztályának vezetője is, több hozzászólás hangzott el. Felszólalt többek között Szabó G. László, a városi pártbizottság osztályvezetője is.

N. I.

Gazdálkodás

Fiatalok osztagai

Új arcok tűnnek fel évről évre az üzemekben, a gépek között, friss kezek próbálják uralmuk alá hajtani a kapcsolókat, a szerzőségeket. Fiatal szakmunkások, az utánpótlás új meg új osztagai.

Többször fölvetődik a kérdés: foglalkoznak-e velük, megbecsülik-e őket? Ezért is érdekes és értékes az a tapasztalat, amit a közelmúltban ünnepségek során szerezhettek. Hogy mennyi a fiatal arc a jutalmazottak, a kiváló dolgozók között.

Mentek ki sorjában az emelvényhez, kezét rázták az igazgatóval, s valami ifjú öröm, bizakodás és kedv csillogott a szemükben. Tapasztalt, begyakorlott idősebb társaik sorában jó volt látni őket, az új munkás-

generáció fiataljait, akik kiemelkedően jó munkával már első dolgok éveikben rászolgáltak a közösség elismerésére. Ez a szakmai ifjú gárda ígéret és biztosság a jövőre nézve. Aranyfedezete a holnap eredményeinek. Kitérítései viszont azt is tükrözik: bíznak bennük az üzem vezetői, nem várják hogy „korukkal érdemeljék ki” a jutalmat, ha egyébként minden tekintetben kiválóan dolgoztak.

Néhány ünnepség persze még nem bizonyíték arra, hogy mindenhol ilyen értelmű a fiatalok megbecsülése. Hallunk példákat az ellenkezőjére is. Annál fontosabb tehát, hogy a pozitív jelekre — úgy is, mint követendő példákra — odafigyeljünk.

Bemutatni és eladni

Az utóbbi esztendőben senkit se kell már külön meggyőzni arról, hogy a „jó bornak is kell cégér”. A reklám létjogosultságát, szükségességét elismerik a vállalati, üzemi kollektívák, igyekeznek népszerűsíteni, ajánlani, kelendőbbé tenni áruikat.

Persze ebben a tevékenységben is vannak fokozatok az egyes vállalatoknál. De nem vitatható, hogy a Kenderfonó és Szővőipari Vállalat termékpropagandája a legaktívabak közé tartozik. Ha csak azt nézzük is, hány árube mutatón és kiállításon vett részt a KSZV az idén, mindjárt bizonyítottunk is, vehetjük ezt a megállapítást.

A Budapesti Nemzetközi Vásáron, a Hungaroplast '72 és a Műanyagok a mezőgazdaságban V. nemzetközi kiállításokon; a szabadkai és a szegedi ipari vásáron egyaránt ott voltak a vállalat gyártmányai. Új és hagyományos termékek egyaránt reprezentálták a KSZV munkáját, s a díjak mellett az érdeklődés, a megkötött üzletek is mutatták: érdemes és szükséges részt venni az ilyen ipari seregszemléken.

S. M.